BIJLAGE 2: Stand van zaken moties, toezeggingen en andere inbreng vanuit de Tweede Kamer

Inhoud

Reactie op ex ante evaluatie PBL

De transitie naar een circulaire economie vraagt om handelend optreden nu en tegelijkertijd nadenken over vervolgstappen. Het is belangrijk dat het programma Van Afval Naar Grondstof zich blijft ontwikkelen. Daarom is het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) gevraagd ex ante een evaluatie uit te voeren. Deze heeft het planbureau op 30 september 2014 een reflectie op het programma Van Afval Naar Grondstof gepubliceerd. Door de Tweede Kamer is gevraagd nader in te gaan op de conclusies van het planbureau (Motie Van Tongeren/Van Veldhoven 30872-181). Eerder is in de beleidsdoorlichting Infrastructuur en Milieu (Kamerstuk 32861 Nr 6) in gegaan op de reflectie van PBL. De ex ante evaluatie is te vinden via http://www.pbl.nl/sites/default/files/cms/publicaties/pbl-2014-reflectie-op-van-afval-naar-grondstof-vang_1522.pdf

Het PBL constateert dat het programma inzet op relevante doelen. Bij een beoogde transitie is het volgens het PBL niet altijd mogelijk en zinvol om vooraf concrete doelen aan te geven. Met het PBL is het kabinet van mening dat het programma aan kracht kan winnen door afrekenbaarheid verder te concretiseren. In deze voortgangsrapportage zijn de maatschappelijke doelen van de circulaire economie duidelijker uiteengezet, concretisering van de specifieke acties is gebeurd in overleg maatschappelijk partners. Hieronder wordt ingegaan op de aanbevelingen van het PBL en hoe deze zijn verwerkt in het programma:

1. **In Van Afval Naar Grondstof ontbreekt een verkenning van hoe een samenleving waarin een circulaire economie dominant is, eruit kan zien.**

In brede maatschappelijke coalities wordt onder leiding van Prins Carlos de Bourbon de Parme en gefaciliteerd door de SER gewerkt aan eindbeelden voor de circulaire economie. Voorts worden dit soort eindbeelden per grondstoffen- of productstroom gemaakt, onder andere als onderdeel van het programma VANG Huishoudelijk Afval.

2. **Samenwerking met vooral de ministeries van Economische Zaken en Buitenlandse Zaken vergroot de mogelijkheid om kansen voor bedrijven te benutten. Zolang Van Afval Naar Grondstof vooral als een beleidsprogramma voor afvalreductie wordt gezien, ontbreekt voor veel bedrijven de prikkel om in actie te komen.**

In deze voortgangsrapportage is uiteengezet dat het programma een veel bredere benadering kent dan afvalreductie alleen. Daarnaast is het een kabinetsbreed programma, waarin intensief wordt opgetrokken met verschillende departementen. De voortgangsrapportage is mede namens de minister van Economische Zaken aangeboden aan de Kamer.

3. **De focus in het programma is vooral nationaal. Er zijn nauwelijks acties geformuleerd die zijn gericht op de Europese Unie.**

In deze brief is uiteengezet hoe Nederland haar internationale ambities voor de circulaire economie invult. Dit doet het kabinet door proactieve inbreng richting de Europese Commissie en de aangekondigde nieuwe mededeling circulaire economie. Daarnaast zet Nederland in op het ook internationaal verbinden van NGO’s en bedrijven voor het verduurzamen van ketens, bijvoorbeeld

door het internationaal opschalen van onze Green Dealaanpak. Tot slot neemt Nederland samen met Groot-Brittannië, Duitsland, Frankrijk en België het initiatief tot een grondstoffenrotonde voor het Noordzeegebied (North Sea Resources Roundabout).

4. Uit de aangekondigde acties en de mate van concreetheid ervan blijkt dat het zwaartepunt van het programma ligt bij afval en recycling en minder bij duurzaam produceren en consumeren.

Het programma Van Afval Naar Grondstof is gericht op alle stappen in de keten: duurzaam winnen van grondstoffen, het circulair maken van diensten en van het ontwerp, productie en consumptie van goederen en - omdat er nog heel lang afval ontstaat – richt het programma zich tot slot ook op de afvalfase.

5. De kwantitatieve doelen voor afval zijn ambitieus. De instrumentering sluit hierbij echter nog onvoldoende aan. De overheid is niet alleen nodig als partij die de energieke samenleving benut en stimuleert, maar ook als regulator.

Een circulaire economie kan niet door de overheid met klassieke instrumenten worden afgedwongen. Dat wordt ook door het PBL onderkend. In het programma staat de samenwerking met maatschappelijke partijen en het benutten van de maatschappelijke dynamiek centraal. Regelgeving is een instrument dat ingezet blijft worden binnen deze aanpak. De samenwerking met gemeenten in het uitvoeringsprogramma huishoudelijk afval is intensief en en hiervoor zijn aanvullende financiële middelen vrijgemaakt.

6. In VANG wordt onderkend dat gemeenten een cruciale rol spelen om de doelen voor afval te bereiken. Het samen met gemeenten formuleren van het publiekekader voor duurzaam afvalbeheer en het faciliteren van leren van elkaars ervaringen is een goede stap in de juiste richting. De Rijksoverheid kan echter meer doen, zoals met het etaleren van best practices en het opschalen van succesvolle lokale pilots. Veel gemeenten hebben weinig zicht op de totale kosten en opbrengsten van hun afvalsysteem. Door hierover meer transparantie, zouden gemeenten de kosten en baten beter kunnen afwegen.

Deze transparantie en het ondersteunen van gemeenten is de kern van het publiekkader en het uitvoeringsprogramma voor huishoudelijk afval.

7. De doelen voor afval en recycling hebben naar verwachting grote consequenties voor bestaande partijen en hun eerder gedane investeringen. Zo is in het verleden grootschalig geïnvesteerd in afvalverbrandingsinstallaties. Hoe de Rijksoverheid met deze problematiek wil omgaan behoeft meer aandacht.

Er wordt nu gewerkt aan een toekomstvisie voor de verbrandingssector. De verwachting is dat die onderdeel uit gaat maken van het derde Landelijk Afvalbeheerplan.

8. In VANG zijn kwantitatieve doelen opgenomen voor de hoeveelheid gescheiden afval en de hoeveelheid afval die wordt gestort en verbrand. Dat is positief te noemen, maar tegelijkertijd ontstaat hierdoor het risico dat de kwaliteit van het te recyclen materiaal minder aandacht krijgt.

Het convenant meer en betere recycling is gericht op het verbeteren van zowel de kwantiteit als de kwaliteit van de recycling. Het project hoogwaardige recycling beoogt een bijdrage te geven aan het operationaliseren van de wens om beter te recyclen.

9. De acties onder VANG beslaan terecht een breed terrein. Niet alle acties zijn echter direct gerelateerd aan de doelen en ambities van het programma, zoals de Digitale Atlas Natuurlijk Kapitaal of methoden om duurzaamheid te meten. Het programma kan aan slagkracht winnen door te focussen op acties die direct bijdragen aan het realiseren van de doelen en ambities.

Onderwerpen zoals het vitaal houden van ons natuurlijk kapitaal zijn de kern van de circulaire economie en het programma Van Afval Naar Grondstof. Om ook de productie- en consumptiefase

circulair te kunnen maken is een brede benadering nodig. De hoofdambitie van het programma is om de transitie naar een circulaire economie te versnellen. Kwantitatieve ambities zijn daar een concretisering van. De inzet van het programma moet hier echter niet toe worden vernauwd.

Reactie op *10 Richtingwijzers naar een Circulaire Economie* van Kamerlid Dik-Faber

Kamerlid Dik-Faber heeft bij de behandeling van de begroting 2015 van het Ministerie van IenM een 10-puntenplan aangeboden aan Staatssecretaris Mansveld. Dit plan is gebruikt bij het verder ontwikkelen van het programma Van Afval Naar Grondstof. Onderstaand is aangegeven op welke manier de punten zijn verwerkt.

1. Maak een eindbeeld
In een brede maatschappelijke coalities wordt onder leiding van Prins Carlos de Bourbon de Parme en gefaciliteerd door de SER gewerkt aan eindbeelden voor de circulaire economie. Voorts worden dit soort eindbeelden per grondstoffen- of productstroom gemaakt, onder andere als onderdeel van het programma VANG Huishoudelijk Afval.

2. Belast verbranden en saneer verbrandingsinstallaties
Een belasting op het verbranden van Nederlands restafval is ingevoerd, momenteel wordt een heffing op de export uitgewerkt. De restcapaciteit van verbrandingsinstallaties die er momenteel in Nederland is, wordt benut voor het verbranden met terugwinnen van energie uit afval uit het buitenland. De sector verwacht dat buitenlands afval de komende 5 tot 10 jaar nog geïmporteerd zal worden. Er zijn geen plannen om te komen tot afbouw van verbrandingsinstallaties, dat zou neerkomen op kapitaalvernietiging van (in internationaal perspectief) hoogwaardige installaties. Wel wordt er nu gewerkt aan een toekomstvisie voor de verbrandingssector. De verwachting is dat die onderdeel uit gaat maken van het derde Landelijk AfvalbeheerPlan.

3. Behoud statiegeld en breidt het uit
Over statiegeld op grote PET-flessen zijn afspraken gemaakt in de Raamovereenkomst Verpakkingen. In de zomer van 2015 wordt de situatie opnieuw bezien. Hierover is reeds gecommuniceerd in eerdere brieven aan de Tweede Kamer.

4. Verhoog de kwaliteit van recycling
Het project hoogwaardige recycling is gestart. In dit project wordt samen met relevante partijen onderzocht of en hoe het mogelijk is om te komen tot een hanteerbare definitie van hoogwaardige recycling zodat toepassing op specifieke ketens een stap richting betere ketensluiting betekent. In samenwerking met de afval- en recyclingsector onder de naam Meer en Betere Recycling wordt dit verder uitgewerkt. Dit project kan onder meer input zijn voor actielijn 4 onder het Uitvoeringsprogramma VANG huishoudelijk afval waar aan de slag wordt gegaan met het verkennen van mogelijkheden om huishoudelijke product- en materiaalketens te sluiten. Elke materiaalketen kent zijn eigen dynamiek en daarom zal het per keten verschillen hoe een optimale recycling eruit ziet.

5. Beloon burgers voor inzameling
In het programma VANG Huishoudelijk Afval wordt samen met gemeenten gewerkt aan het verbeteren van de inzameling. Onderdeel van dit programma is om vanuit de landelijke (overheids)communicatie een bijdrage te leveren aan de motivering van burgers om tot afvalpreventie en –scheiding te komen. Dit kan bijvoorbeeld via Duurzaam Doen. Gemeenten worden ook gestimuleerd en gefaciliteerd om te komen tot betere scheiding en kennis te delen om burgers te motiveren. Diverse beloningssystemen worden door gemeenten toegepast en de gezamenlijke ambitie om in 2020 nog maar gemiddeld 100 kg restafval per inwoner te hebben in plaats van het huidige gemiddelde van 246 kg restafval zal gemeenten stimuleren om succesvolle instrumenten vaker in te zetten.

6. Ondersteun gemeenten beter
In het programma VANG Huishoudelijk Afval wordt samen met gemeenten gewerkt aan het verbeteren van de inzameling. Gemeenten worden gestimuleerd en gefaciliteerd om te komen tot betere scheiding. Dit gebeurt onder andere doordat een benchmark ingezet wordt en een learning

centre is opgezet. In het programma VANG Huishoudelijk is samen met gemeenten tot een aanpak gekomen. Het budget van het programma voor 2015 is verdubbeld.

7. Stok achter de deur voor prestaties gemeenten

Om gemeenten te motiveren om aan ambitieuze doelstellingen te voldoen worden richtlijnen ontwikkeld, gebaseerd op verschillende hoogbouwklassen. Zo wordt het voor gemeenten realistischer om werk te maken van de ambitieuze en haalbare doelen die recht doen aan prestatiebepalende factoren waar gemeenten niet of weinig invloed op hebben. Het is een goed idee om in te zetten op de committering van gemeenten aan deze doelstellingen. Samen met gemeenten wordt hieraan gewerkt. In de jaarlijkse monitoringswerkzaamheden kan worden gemeten hoe de voortgang op de beoogde doelstelling verloopt en samen met gemeenten wordt in een stuurgroep bekeken of het programma nog aansluit bij de doelstelling.

8. Prikkel bedrijven

Door bij het ontwerpen van producten en processen al rekening te houden met circulariteit wordt het gebruik van duurzame en gerecyclede grondstoffen vergroot en het verlies van materialen aan de achterkant vermeden. Het programma *CIRCO Creating business through Circular Design* is in 2014 als onderdeel van RACE van start gegaan. In dit programma worden de praktische toepassing en wetenschappelijke ontwikkeling van productontwerp voor een circulaire economie op een hoger peil gebracht, daar kennis op te doen en te verspreiden. Productregelgeving is Europees, dus dit afdwingen in wetgeving kan alleen Europees. Nederland heeft een verkenning uitgevoerd naar de wijze waarop de Europese productregelgeving in de EU Richtlijn Ecodesign verbreed kan worden. Dit wordt ingebracht in Brussel voor het formuleren van de nieuwe mededeling circulaire economie van de Europese Commissie.
Daarnaast kunnen er voor specifieke ketens prikkels voor bedrijven ontwikkeld worden. Dat is dan het resultaat van de ketenaanpak zoals die onder andere in actielijn 4 van VANG Huishoudelijk plaats vindt.

9. Stimuleer repareren, beperk wegwerpproducten

Wegwerpproducten horen niet in een circulaire economie. In de in februari 2015 naar de Kamer gestuurde brief over de aanpak van draagtassen staat hoe deze stroom aangepakt wordt. Verpakkingen worden verduurzaamd via de verduurzamingsagenda die door het Kennisinstituut Duurzaam Verpakken wordt uitgevoerd. Onderdeel daarvan is dat branches verduurzamings-plannen maken en aangeven wat voor hun hoogst haalbare doelen zijn tot 2018. De verwachting is dat dit jaar voor minstens 80% van de markt van verpakkingen brancheverduurzamingsplannen zullen worden opgesteld.
Verbetering van productontwerp wordt gestimuleerd via het nationale programma CIRCO in de context van de EU Richtlijn Ecodesign. Tot slot wordt binnen RACE onderzocht hoe hoogwaardig hergebruik en reparatie kan worden gestimuleerd.

10.Ga de grens over

Afval houdt niet op bij de grens. Een doel van het VANG-beleid is om de Nederlandse positie op het gebied van grondstoffen te verstevigen. Daartoe levert Nederland proactief inbreng in Brussel voor de nieuwe mededeling circulaire economie van de Europese Commissie. Daarnaast wordt met de Noordzeelanden gewerkt aan de Northsea Resource Roundabout, zoals in de recente AO Milieuraad is aangekondigd. Hierbij wordt gezocht naar afstemming in de interpretatie van en toezicht op regelgeving. Vergrote zekerheid rondom de status van de grondstof en transport leidt niet alleen tot meer handel, maar ook tot meer bedrijfszekerheid waardoor er meer innovatieve investeringen in de circulaire economie tot stand komen.

Overzicht moties en toezeggingen die met deze voortgangsrapportage zijn afgerond

- Motie van kamerlid Cegerek (34000XII-30) betreffende het informeren van de Kamer over het beleid omtrent circulaire economie.
- Motie van kamerlid Van Tongeren en Van Veldhoven (30872-181) betreffende het informeren van de Kamer over de wijze waarop de verbeter- en aandachtspunten van het PBL zullen worden uitgevoerd.
- Motie van kamerlid Dik-Faber (30872-155) betreffende het verzoekt aan de regering om op Europees niveau afspraken te maken over het percentage recyclaat in elektronische apparatuur.
- Motie van kamerlid Dik-Faber (30872 no 145) waarin wordt verzocht de nieuwe regels voor milieustraten strikt te handhaven en onafhankelijk onderzoek te doen naar de milieuwinst van verplichte nasortering van restafval.
- Motie Veldhoven/Fokke (33400XII-33) waarin wordt verzocht in Europees verband in te zetten voor afspraken over de vermindering van de effecten van microplastics en maatschappelijk verantwoord ondernemen te bevorderen.
- Motie Fokke (33400XII-26) waarin wordt verzocht met de cosmetica-industrie in gesprek te gaan over het vermijden van het gebruik van microplastics in cosmetica en in te zetten op een Europees verbod.

Over microplastics:

- Motie Veldhoven/Fokke (33400XII-33) is uitgevoerd:
  - Gesprekken over het verminderen van het gebruik van microplastics zijn gestart en nog steeds gaande met de relevante branches.
  - Gesprekken over het voorkomen van het loslaten van chemicaliën uit kleding tijdens het wassen zijn gestart met relevante sectoren, het doel is om te komen tot een convenant.
  - Met ziekenhuizen en zorginstellingen is overlegd over de verminderde directe of indirecte lozing van medicijnresten naar het water, resultaat is dat nu toegewerkt gaat worden naar een green deal met concrete afspraken.
- Motie Fokke (33400XII-26) is uitgevoerd:
  - Alle leden van de Nederlandse Cosmetica Vereniging die plastic microbeads in cosmetica gebruiken, gaan dit beëindigen. Dit betekent dat op termijn plastic microbeads niet meer zullen voorkomen in scrub, tandpasta, zeep en bad-en doucheschuim. Voor de meerderheid van de bedrijven is dit vóór 2017 gerealiseerd. In 2017 heeft 80% van de leden van de NCV geen plastic microbeads meer in haar producten. Onder de bedrijven die hebben aangegeven voor 2017 plastic microbeads in scrubs te hebben uitgefaseerd, bevinden zich multinationals zoals Beiersdorf, Unilever, L'Oreal, Colgate Palmolive, Henkel en Johnson & Johnson.
  - In 2013 is in de Milieuraad door Nederland een notitie ingebracht waarop Oostenrijk in 2014 heeft voortgebouwd. In deze notitie wordt onder meer opgeroepen tot een Europees verbod op microplastics in cosmetica en detergenten. Het kabinet zal zich hiervoor samen met Oostenrijk en enkele andere lidstaten blijven inzetten.

Toezeggingen:

- Toezegging aan kamerlid Dik-Faber, om in te gaan op de voortgang rond het grondstoffenlabel, het tienpuntenplan voor een circulaire economie en het creëren van een makelaarsfunctie.
- Toezegging aan kamerlid Dik-Faber (beantwoording Kamervragen Dik-Faber en Rebel, 30 september 2013), betreffende het hergebruik van overtollige ICT-apparatuur.